

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

En kartläggning av vegetarisk mat i skolan

Cecilia Eriksson
Emelie Molin

Kandidatuppsats 15 hp

Kostekonomprogrammet med inriktning mot ledarskap, 180 hp

Vt 2015

Handledare: Anna Post

Examinator: Christina Berg

Rapportnummer: VT15-33

Kandidatuppsats 15 hp

Rapportnummer:	VT15-33
Titel:	En kartläggning av vegetarisk mat i skolan
Författare:	Cecilia Eriksson och Emelie Molin
Program:	Kostekonomprogrammet med inriktning mot ledarskap, 180 hp
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Anna Post
Examinator:	Christina Berg
Antal sidor:	35
Termin/år:	Vt2015
Nyckelord:	Skolmat, barn, ungdomar, måltidsalternativ, attityd.

Sammanfattning

Syftet med studien är att kartlägga serveringen av vegetarisk skolmat i Sverige. För att undersöka detta användes en kvantitativ tvärsnittsdesign baserad på enkäter som skickades ut till en beslutsfattare för skolmåltiden i varje svensk kommun. Tidigare forskning visar på många fördelar för både hälsan och miljön med att äta vegetarisk kost och med tanke på att det serveras drygt en miljon skolmåltider varje år kan en ökad servering av vegetarisk skolmat göra stor skillnad. Resultatet visar att det finns en stor valfrihet runt om i landets skolor när det kommer till skollunch. Tre av fyra respondenter uppger att de serverar minst två måltidsalternativ varje dag. Över 60 procent säger sig också servera minst ett vegetariskt alternativ dagligen och nästan lika många uppger att de inte kräver någon blankett från de elever som önskar äta vegetarisk skollunch. Vid jämförelser av länens genomsnitt framgår det att länen omkring Stockholm serverar mest vegetarisk mat tillgängligt för alla, samtidigt som det inte heller kräver någon blankett från de elever som önskar äta vegetarisk skolmat. Av 290 utskickande enkäter inkom 63,4 procent. Bortfallet var också någorlunda jämnt fördelat över landet, vilket ökar studiens tillförlitlighet. I sin helhet visar studien att det serveras en hel del vegetarisk mat i våra svenska skolor, vilket bådär gott för framtida kostvanor med tanke på både hälsa och miljö.

Nyckelord: Skolmat, barn, ungdomar, måltidsalternativ, attityd.

Förord

Under kandidatarbetet har vi fått möjlighet att fördjupa oss inom ämnet vegetarisk skolmat vilket är av stort intresse för oss som blivande kostekonomerna och kostchefer. Först och främst vill vi tacka alla respondenter som varit med och bidragit till kartläggningen, utan era bidrag hade inte studien varit möjlig att genomföra. Vi vill även tacka vår hängivna handledare Anna Post som bidragit med stöd och feedback under arbetets gång.

Trevlig läsning!

Arbetsuppgift	Procent utfört av Cecilia/Emelie
Planering av studien	50/50
Litteratursökning	50/50
Datansamling	50/50
Analys	50/50
Skrivande	50/50
Layout	50/50

Innehållsförteckning

Sammanfattning	
Förord	
Introduktion	4
Syfte	4
Frågeställningar	4
Bakgrund	5
Begreppsdefinition	5
Motiv till vegetarisk skolmat	5
Vegetarisk konsumtion	7
Svensk skolmat	8
Livsmedelsverkets rekommendationer	10
Kunskapslucka	11
Metod	12
Design	12
Urval	12
Datainsamling	13
Databearbetning och analys	13
Etiska överväganden	14
Resultat	15
Serveringsfrekvens	15
Blankett för vegetarisk kost	18
Attityder till vegetariskt i skolan	19
Regionala skillnader	20
Övriga bidrag	22
Diskussion	23
Metoddiskussion	23
Resultatdiskussion	26
Slutsatsen och implikationer	28
Referenser	29
Bilaga 1	
Bilaga 2	

Introduktion

Tillhör du en av de som har börjat att äta mer vegetariskt? I så fall är du inte ensam. Intresset för vegetarisk kost har ökat på senare år (Djurens rätt, 2015; Löfgren & Kihlberg, 2014, september) och anledningarna till detta är många. Att äta mer vegetarisk kost gynnar både vår hälsa och miljö, men valet kan även grundas i etiska och ekonomiska ställningstaganden. Om Sveriges befolkning byter ut två köttträtter mot vegetariska alternativ varje vecka kan växthusgasutsläppen minska motsvarande koldioxid från 23 300 bilar per år (Göteborgs Stad, 2014). I Sverige serveras omkring en miljon skolmåltider varje dag (Delfi marknadspartner, 2014; SkolmatSverige, 2013). Detta innebär att skolmåltiden kan göra stor skillnad för både hälsa och miljö, dels direkt genom att servera mer vegetariskt, samt indirekt genom att skapa hållbara måltidsvanor. Studier visar också att personer som äter vegetarisk kost löper mindre risk att drabbas av sjukdomar såsom hjärt- och kärlsjukdom, vissa cancerformer samt högt blodtryck (Pilis, Stec, Zych & Pilis, 2014; Le & Sabaté, 2014; Craig, 2009).

I Livsmedelsverkets guide Bra mat i skolan (2013) rekommenderas ett vegetariskt alternativ som är tillgängligt för alla. Trots egna erfarenheter av föräldrar som är kritiska till näringsinnehållet i vegetarisk kost, så menar Livsmedelsverket (2015a; 2015b) att en väl sammansatt vegetarisk kost innehåller all den näring som barnen behöver. Det finns lite information om hur landets kommuner agerar i frågan om vegetarisk skolmat. Som beslutsfattare för skolmåltiden kan det vara av intresse att se hur andra kommuner agerar i frågan. En kartläggning kan öppna upp för jämförelse mellan olika kommuner, vilket kan leda till utbyte av råd och inspiration. En kartläggning kan även ses som en nutidsanalys och användas som referensram för framtida utvärderingar.

Syfte

Att kartlägga serveringen av vegetarisk skolmat i Sverige.

Frågeställningar

Hur ser måltidsutbudet av vegetarisk skolmat ut i årskurs F-9?

Vilken inställning har elever och kökspersonal till vegetarisk skolmat?

Hur ser de regionala skillnaderna ut gällande serveringsfrekvensen av vegetarisk skolmat?

Bakgrund

Bakgrunden definierar inledningsvis begreppet vegetariskt, för att sedan beskriva fördelarna med vegetarisk mat i skolan. Bakgrunden berör också konsumtionen av vegetarisk mat med statistik inom Sverige, men även några exempel från andra länder. Vidare behandlar bakgrunden svensk skolmat med avseende på historik, lagstiftning och attityder. Slutligen ges en sammanfattning av Livsmedelsverkets rekommendationer kring vegetarisk mat.

Begreppsdefinition

Begreppet vegetariskt är ett samlingsnamn för flera olika kosters som utesluter animalier i olika utsträckning. I denna studie syftar begreppet vegetariskt på en lakto-ovo-vegetarisk kost då den ofta används inom skolmåltider. Lakto-ovo-vegetarisk kost utesluter kött och fisk, men inkluderar mjölkprodukter, ägg och vegetabilier (Abrahamsson, Andersson och Nilsson, 2013; Vårdguiden, 2014). Lakto-vegetarisk kost inkluderar vegetabilier och mjölkprodukter, men inte ägg. Ovo-vegetarisk kost inkluderar vegetabilier och ägg, men utesluter mjölkprodukter. Vegankost består endast av vegetabilier och innehåller varken kött, fisk, skaldjur, mjölkprodukter, ägg eller honung (Abrahamsson et al., 2013).

Det finns även flera mindre traditionella kosthållningar som brukar räknas till semi-vegetarisk kost, exempelvis pollotariankost eller pescatariankost. Pollotarianen äter vegetabilier, ägg och mjölkprodukter samt fågel. Pescatarianen äter vegetabilier, ägg och mjölkprodukter, samt fisk och skaldjur. Det finns också de som kallas sig flexitarianer, de äter så mycket växtbaserat som möjligt, men deras kost utesluter inte kött helt. Flexitarian tillhör egentligen inte gruppen vegetarianer, men begreppet belyser frågan om en minskad köttkonsumtion.

Motiv till vegetarisk skolmat

Det finns många olika anledningar för Sveriges kommuner att servera vegetarisk mat i skolan. Några av dessa rör hälsa, miljö, ekonomi och etik. Med avseende på hälsa visar tidigare forskning att en hög konsumtion av rött kött och chark ökar risken för tjock- och ändtarmscancer (Corpet, 2011; Pham et al. 2014). Micha, Wallace och Mozaffarian (2010) och Rohrmann et al. (2013) visar att en hög konsumtion av charkuterier och processat kött är förknippat med hjärt- och kärlsjukdom. Med skolmåltiden som verktyg kan goda kostvanor främjas hos barn och unga, därmed kan risken för dessa välfärdssjukdomar minskas i framtiden. Livsmedelsverket (2015c) och SIK (2009) och rekommenderar att man minskar mängden kött i måltiden genom att helt eller delvis ersätta köttet med grönsaker, baljväxter och andra vegetabiliska ersättningsprodukter.

Andra studier visar dessutom att vegetarianer löper mindre risk att drabbas av sjukdomar såsom högt blodtryck, hjärt- och kärlsjukdom samt vissa cancerformer (Pilis, Stec, Zych & Pilis, 2014;

Le & Sabaté, 2014; Craig, 2009). Craig (2009) beskriver att den vegetariska kosten är förknippad med flertalet hälsofördelar på grund av dess höga innehåll av fibrer, folsyra, vitamin-C och E, kalium, magnesium, många fyto kemikalier samt en större mängd omättat fett. Dessa näringsämnen kommer från baljväxter, frukt, grönsaker samt mjölk- och äggprodukter som utgör grunden i en lakto-ovo-vegetarisk kost enligt Abrahamsson et al. (2013). Det påstås även att vegetarisk kost skall minska risken för fetma och vara effektivt för viktminskning (Pilis, et al., 2014; Le & Sabaté, 2014; Craig, 2009).

Om man istället ser till miljön så bidrar vår köttkonsumtion idag till stor miljöpåverkan. Till köttkonsumtion räknas nöt, fläsk, lamm, vilt och fågel. Djurproduktionen står idag för en stor del av utsläppen av växthusgaser i världen. Scarborough, Appleby, Mizdrak, Briggs, Travis, Bradbury och Key (2014) har beräknat utsläppen av växthusgaser i kilo koldioxidekvivalenter per dag för personer som äter köttbaserad kost, vegetarisk kost och vegankost. De har kommit fram till att personer som konsumerar mer än 100 gram kött per dag genererar ungefär dubbelt så mycket koldioxidekvivalenter per dag jämfört med veganer och vegetarianer. Bara genom att minska köttkonsumtionen med 50 gram per dag kan utsläppen minskas med omkring en tredjedel. SIK (2009) menar att man kan halvera sin klimatpåverkan från maten genom att äta vegetarisk kost. Hela Sveriges befolkning kan därmed sänka växthusgasutsläppen motsvarande koldioxid från 23 300 bilar per år, endast genom att byta ut två köträtter till vegetariska alternativ varje vecka under ett år (Göteborgs Stad, 2014). Detta innebär att skolmåltiden har stora möjligheter att påverka utsläppen genom att servera mer vegetabilier.

Som kostchef arbetar man med menyplanering för skolmåltiden utifrån en tilldelad budget. Val av kött kan vara svårt då kött av god kvalitet kan vara dyrare än sämre kött. För att kunna servera kött av god kvalitet som fötts upp under bra omständigheter kan det därför vara bra att minska köttmängden. Detta går att göra dels genom att dryga ut köträtter med proteinrika baljväxter och dels genom att ersätta vissa rätter med helt vegetariska alternativ. Baljväxter som torkade linser och bönor kostar i genomsnitt omkring en tredjedel så mycket per kilo som ekologisk nötfärs. Köttsubstitut såsom sojafärs och Quorn kan uppgå till samma pris som nötfärsen, men fungerar bra näringsmässigt som ersättare till köttet.

Många väljer att äta mer vegetariskt av etiska skäl. Dessa kan vara grundade i att man anser att det är fel att döda och äta djur. Andra skäl kan vara att man anser att djuruppfödningen uppfattas tvivelaktig då djurens liv endast går ut på att konsumeras. Vissa väljer fortfarande att äta kött, men äter även vegetarisk mat för att minska den personliga påverkan av antalet djur som konsumeras per år. Genom att servera mer växtbaserad kost i skolan, finns det större utrymme i budgeten till att välja kött av bra kvalitet som fötts upp under goda omständigheter, exempelvis kravmärkt kött. Det finns också många elever som äter vegetarisk kost av religiösa skäl. Många kommuner erbjuder inte halalslaktat kött, utan de elever som kräver halal av religiösa skäl blir då automatiskt serverade vegetarisk kost i skolan.

Inom skolmåltiden kan det vara bra att ha ett vegetariskt alternativ att erbjuda för alla, då de elever som väljer att äta vegetariskt, oavsett om de beror på religion, miljö eller etik, inte behöver ansöka om specialkost. Valmöjligheten blir då större och eleverna behöver inte alltid äta vegetariskt utan kan gå mer åt flexitariankost, samtidigt som eventuellt utanförskap minskar då den vegetariska maten blir ett naturligt alternativ.

Vegetarisk konsumtion

Det finns en väldigt begränsad mängd information om vegetarisk konsumtion i form av vetenskapliga artiklar och rapporter från myndigheter. Därav presenteras nedan information om trender och nyheter gällande ämnet från nyhetssidor och företag. Det kan vara bra att ha i åtanke att denna information inte är vetenskapligt publicerad.

Jordbruksverket (2014) visar att köttkonsumtionen ökat under de senaste åren, samtidigt som antalet vegetarianer och veganer ökat. Djurens rätt (2015) genomförde 1 000 telefonintervjuer under 2014 gällande vilken kost personen konsumerade. Utifrån dessa såg man att var tionde svensk enbart äter vegansk eller vegetarisk kost. Detta är en ökning från 2009 på totalt 4 procentenheter. Löfgren och Kihlberg (2014, september) på Dagens Nyheter har också sett dessa förändringar under intervjuer med olika livsmedelsföretag. Axfood, som är ett av de största bolagen inom dagligvaruhandel i Norden, såg att försäljningen av vegetariska substitut för kött ökat med hela 40 procent under första halvåret under 2014 jämfört med samma period 2013. Försäljningen av baljväxter ökade också till viss del. Utöver Axfood har även ICA och Coop sett en ökad försäljning av vegetariska produkter enligt Löfgren och Kihlberg (2014, september).

Enligt en SIFO-undersökning gjord för ViktVäktarna (2015) är det främst unga som äter vegetarisk kost. Hela 52 procent av respondenterna mellan 15-34 år uppgav att de åt vegetarisk mat minst en gång i veckan, vilket kan jämföras med 36 procent av respondenterna mellan 56-79 år. Av de yngre respondenterna uppgav även 41 procent att de skulle äta mer vegetariskt framöver. Historiskt har man också sett att köttkonsumtionen är högst i norra Sverige samt på landsbygden (Baltzer & Melinder, 2004). I den något nyare kartläggningen Riksmaten från Livsmedelsverket (2012) sågs dock inga geografiskt baserade mönster i köttkonsumtionen. Det enda man kunde urskilja var att grönsakskonsumtionen var högst i Stockholm och lägst i glesbygden.

Vid en belgisk undersökning av svinn i skolrestauranger (de Keyzer, van Caneghem, Heath, Vanaelst, Verschraegen, de Henauw, Huybrechts, 2012) testades en implementering av en helvegetarisk skollunch i veckan. Undersökningen genomfördes på två skolor med elever mellan sex och tolv år. Vid en jämförelse av mängden svinn från de vegetariska rätterna och de konventionella rätterna kunde ingen större skillnad visas. Vid en jämförelse av ungdomars matvanor i Sverige och Norge med avseende på vegetarisk mat upptäcktes inga större skillnader mellan länderna (Larsson, Klock, Nordrehaug Åström, Haugejorden & Johansson, 2001). Dock hade Umeå betydligt fler ungdomar som åt vegetarisk kost än de från Stockholm och Bergen. Det

som framkom i studien var att killarna endast uteslöt köttet utan att göra någon övrig förändring av sin kosthållning, medan tjejerna kompletterade kosten med kosttillskott. Respondenterna hade även ett ökat intresse för hur maten påverkan hälsan, trots att det inte var några skillnader mellan deras konsumtion av godis, frukt, bär, alkohol, glass och snabbmat jämfört med blandkostare.

I en kommunal för- och lågstadieskola i New York serveras det enbart vegetarisk mat i skolan fem dagar i veckan. Skolan började införa vegetarisk mat tre dagar i veckan ur ett hälsoperspektiv och ökade sedan upp till fyra, för att sedan bli helvegetarisk. Enligt CNN (2013) var barnen entusiastiska till sina hälsosamma måltider. De skriver också att barnens favoriträtter exempelvis var ris och kidneybönor, svarta bönquesadillas eller tofu med kinesiska nudlar.

Svensk skolmat

Livsmedelsverket (2015d) betonar att det är viktigt att lära barn att uppskatta många olika maträtter samt skapa en positiv bild av mat. I Sverige serveras omkring en miljon skolmåltider varje dag (Delfi, 2014; SkolmatSverige, 2013) och varje elev äter i genomsnitt 2 000 skolluncher under sin skoltid. Det innebär att vi genom skolmaten har stora möjligheter att påverka och lägga grunden för framtida kostvanor, samt främja hälsoarbetet. Livsmedelsverket (2015d) menar att barn som lärt sig uppskatta hälsosam mat har goda förutsättningar för ett liv med god hälsa. Ur ett folkhälsoperspektiv är det därför viktigt att skolmåltiden är med och bygger hållbara kostvanor, då skolmat är något alla svenska barn har tillgång till, oavsett socioekonomisk status.

Historien

Serveringen av skolmat i Sverige har en historia som började under 1880-talet enligt Lundmark (2002). Då fanns det barnbispisning under fattigvårdens regi för att mätta svältande barn i nöd. Måltiderna kunde under den perioden bestå av gröt och mjölk. Under början av 1900-talet började bland annat läkare arbeta för att barnbispisningen skulle beröra fler barn och därför läggas som angelägenhet för skolan. När detta trädde i kraft började måltider som kabalejo (torkad, saltad torskfisk) och kokt potatis med risgrynsvälling serveras. Detta skulle förhindra framtida supning som förmodades bero på hunger. På landsbygden behövdes fortfarande medhavd matsäck som då ofta bestod av smörgås och mjölk (Lundmark, 2002).

Vidare berättar Lundmark (2002) att landstinget började ge bidrag till bispisningsverksamheten på skolorna 1937, så att de skulle kunna få en lämpligt sammansatt måltid. Denna serverades då främst till barn från barnrika familjer och med lång väg till skolan. Runt år 1940 fick omkring 13 procent av barnen tillgång till skolmaten. I mitten av 1900-talet bestämdes det att skolmaten skulle vara en lagad lunch som minst uppfyllde en tredjedel av energibehovet samt hälften av näringsbehovet av vissa vitaminer och mineraler (Lundmark, 2002). Rekommendationer som var speciellt utformade beroende på åldersgrupp kom 1964. 1966 upphörde de statliga bidragen och därmed upphörde deras styrning av skolmåltiderna som då övergick till att bli kommunala måltider. Nya näringsrekommendationer speciellt utformade för skolan infördes omkring 1989 (Lundmark,

2002). 1997 var året som kostnadsfri skolmat blev obligatoriskt i alla skolor i Sverige (Lantmännen, 2015).

Skollagen

I Skollagen SFS 2010:800 står det att eleverna skall erbjudas näringsriktiga skolmåltider (Skolinspektionen, 2014; SkolmatSverige, u.å.). Skolinspektionen (2014) skriver att deras tolkning av lagen är att den som driver en skola, alltså huvudmannen, skall erbjuda eleverna kostnadsfri skollunch varje skoldag. Huvudmannen skall också ha ett system för att säkerställa att skolmåltiderna är näringsriktiga samt kunna visa på att skolmåltiderna uppfyllt svenska näringsrekommendationer vid uppföljning. Näringsriktiga skolmåltider ingår även i Skolinspektionens tillsyn. Skolverket (2014) tillägger att det är kommunen eller styrelsen för de fristående skolorna som beslutar om vad som skall serveras och hur detta skall genomföras.

Skolverket och Skolinspektionen (2014; 2014) förtydligar att det är eleverna i grundskolan som skall erbjudas näringsriktiga skolmåltider, men att det inte finns något krav för gymnasieskolor att servera skolmat. Det finns inte heller några krav på att skolmåltider skall serveras i förskola, förskoleklass, fritidshemmet och frivilliga skolformer (Skolinspektionen, 2014).

Negativitet kring skolmat

Persson Osowski (2012) beskriver i sin avhandling att det ställs väldigt höga krav på skolmåltiden i Sverige. Det finns i allmänhet en negativ bild av skolmåltiden som är baserad på en social konstruktion. Med tanke på att skolmåltiden har en begränsad budget och den sociala konstruktion som finns kring skolmåltiden, är det mycket svårt att leva upp till allmänhetens krav. Persson Osowski (2012) betonar dock att med tanke på det ständiga utvecklingsarbetet som pågår inom skolmåltiden finns det en möjlighet att förändra svenskars bild av skolmat i framtiden, bara vi kommer till rätta med den negativa sociala konstruktionen.

I en annan studie av Persson Osowski, Göranson och Fjellström (2010) undersöks personers minnen och uppfattning av svensk skolmat. Det är vanligt att skolmåltiden förknippas med en tråkig miljö, en negativ bild av personalen och dålig kvalitet på maten. Personalen beskrivs som arga mattanter, potatisen som kall och skinnig och miljön som högljudd. Respondenterna har dock en tydlig bild av vad de önskar från skolmaten. De vill ha flera sorters sallad att välja på, samt hemlagad mat som lagas på plats i köket (Persson Osowski et al., 2010). Man konstaterar också att de flesta tycker om att vi har fri skolmat, men att den inte lever upp till deras förväntningar.

I en studie av Parinder (2012) beskrivs ungdomars konsumtion och matval som ett sätt att skapa identitet och grupptillhörighet. Detta behov utvecklas omkring elva till 16 års ålder och önskemålet att själv kunna påverka sina matval blir då större. För att påverka barnens inställning till olika livsmedel samt deras matvanor förespråkar Prell (2010) ett samarbete mellan skolrestaurang och hem- och konsumentkunskapslärare. Att introducera nya livsmedel i skolrestaurangen samtidigt

som barnen får lektioner i hur livsmedlet tillagas samt dess hälsofördelar gör att barnen i större utsträckning vågar smaka på maten och förstår att dess påverkan på hälsan.

Livsmedelsverkets rekommendationer

Livsmedelsverket (2013) har utformat guiden Bra mat i skolan, som är tänkt att vara ett stöd i arbetet med skolmåltider. Guiden sammanfattar livsmedelsverkets råd och skall främja folkhälsoarbetet och goda matvanor. Livsmedelsverket (2013) påpekar att barn äter för mycket godis, glass, läsk, saft, snacks och bakverk och har ett för högt intag av mättat fett, socker och salt. De konstaterar också att barn får i sig för lite fleromättat fett, vitamin-D och järn, samt äter för lite frukt och grönt. Enligt Livsmedelsverkets guide bör en komplett skollunch innehålla en eller flera lagade rätter per dag och med fördel ett vegetariskt alternativ som alla får ta av. Till detta ett salladsbord med minst fem olika komponenter, bröd med bredbart fett, samt mjölk och vatten. Vidare skriver Livsmedelsverket (2013) att det i en vegetarisk kost är viktigt att ersätta köttet med livsmedel som är rika på protein och järn. Det kan exempelvis vara bönor, linser, ärtor, sojaprodukter och ägg.

Livsmedelsverket (2015a) förklarar också att barn som äter en helt vegetarisk kost vanligtvis inte har några svårigheter att tillgodose sitt proteinbehov. Det kan där emot vara svårt för dem att tillgodose sitt energibehov då vegetabilier innehåller mindre energi men mycket fibrer vilket mättar bra. För dessa barn är det viktigt med täta måltider och flera mellanmål så att barnen orkar äta mer. Livsmedelsverket (2015b) klargör att vegetarisk mat kan innehålla alla de näringsämnen kroppen behöver, men att ju fler livsmedel man väljer bort, desto viktigare blir det att de livsmedel man väljer att äta innehåller all den näring man behöver.

Livsmedelsverket (2015a) menar också att om den vegetariska kosten är väl sammansatt, innehåller tillräckligt med energi och berikade produkter kan även barn äta en helt vegansk kost. Ask och Strindlund (2014) tillägger att små barn då behöver ett extra tillskott av B12. De betonar också vikten av att se över intaget av vitamin-D, omega 3-fettsyror, protein, järn, kalcium, selen och jod, då dess källor ofta är animalier. För att tillgodose energiintaget bör kosten inte vara för fiberrik eller fettsnål (Ask & Strindlund, 2014).

Enligt Mangels och Driggers (2012) kan barn över ett år äta helt vegansk kost. Det är dock viktigt att små barn äter rikligt med berikade produkter, såsom sojadryck, för att undvika brist på vitaminer och mineraler som vitamin-B12, zink, vitamin-D, protein och järn. Så länge kosten är väl sammansatt, innehåller vegetabilisk ersättning för kött, är energirik och fiberfattig bör det inte vara några problem att följa en normal tillväxtkurva.

Kunskapslucka

I nuläget finns en kunskapslucka inom området vegetarisk mat i skolan. För att kunna se i hur stor utsträckning vegetarisk mat serveras i svenska skolor idag behövs därför en kartläggning av detta. Vår egen erfarenhet är att i vissa kommuner krävs en blankett från elever som vill äta vegetarisk mat, medan andra kommuner erbjuder ett vegetariskt alternativ som alla får ta av. Det finns väldigt lite samlad information om hur olika kommuner agerar i frågan.

Metod

Metodavsnittet är uppdelat i fem delar. Med utgångspunkten i syftet beskrivs studiens design i första delen och urvalet i den andra. I den tredje delen beskrivs metoderna för insamling av data och i del fyra hur datan bearbetats och analyserats. Slutligen beskrivs etiska överväganden i den femte delen.

Design

Forskningsdesignen utvecklades med hänsyn till frågeställningarna som är “Hur ser måltidsutbudet av vegetarisk skolmat ut?”, “Hur ser de regionala skillnaderna ut gällande serveringsfrekvensen av vegetarisk skolmat?” samt “Vilken inställning har elever och kökspersonal till vegetarisk skolmat?”. För att besvara dessa frågor gjordes en kartläggning med hjälp av en tvärsnittsdesign. Med tvärsnittsdesign samlas data in från flera informanter vid en viss tidpunkt, för att få kvantifierbar data som sedan analyseras. Data samlades in genom enkäter, som är en vanlig datainsamlingsmetod inom tvärsnittsdesign (Bryman, 2011).

Eftersom syftet är att kartlägga den vegetariska skolmaten i Sverige, gjordes en kvantitativ forskning. De kvantitativa metoderna genererar vanligtvis numerisk data och tillämpar den naturvetenskapliga modellens tillvägagångssätt och normer. Bryman (2011) menar att man vanligtvis har ett deduktivt angreppssätt, och prövar därmed sina teorier. I denna studie användes dock ett induktivt angreppssätt då ingen teori fanns att utgå ifrån. För ökad trovärdighet bör studien kunna replikeras, alltså återupprepas (Bryman, 2011). För god replikerbarhet måste beskrivningar av tillvägagångssätt finnas och för denna studie finns enkäten bifogad (se bilaga 1). Reliabilitet mäter hur väl måtten och mätningarna passar studien, alltså hur väl datainsamlingsmetoden lämpar sig för frågeställningarna, vilket också är viktigt för tillförlitligheten. För god reliabilitet bör resultaten bli detsamma om studien återupprepas. Ett annat mått är validitet vilket bedömer hur väl resultatet och slutsatsen ger svar på studiens frågeställningar och syfte (Bryman, 2011).

Urval

Studien avser de kommunala grundskolorna årskurs F-9. För att få fram en heltäckande statistik för Sverige valdes en representant från varje kommun ut som respondent, totalt 290 stycken. Detta för att kunna dra slutsatser som kan representera Sverige i stort samt för att kunna jämföra och analysera eventuella geografiska skillnader. Som respondenter valdes en beslutsfattare inom skolmåltider för varje kommun, eftersom denna person vanligtvis har bra överblick samt möjlighet att påverka vad som serveras i de kommunala grundskolorna. Respondenterna hittades genom att besöka varje kommuns hemsida och därigenom antingen hämta deras e-mailadresser direkt, alternativt kontakta kommunen och efterfråga deras kontaktuppgifter. Beslutsfattarna har olika titlar såsom exempelvis kostchef, kostekonom, måltidsansvarig, koststrateg. Detta innebär att de

jobbar med skolmåltiden på lite olika sätt, men alla bedöms ha ungefär samma ställning och inblick i verksamheterna.

Datainsamling

Enkäter användes för datainsamling då de möjliggör ett stort urval och är tidseffektivt, vilket passar studiens omfattning. Ejlertsson (2005) beskriver också att vid insamling av data genom enkäter minskar "intervjuareffekten" och eftersom alla respondenter fick samma formulering på frågorna blev även resultatet lättare att tolka. Respondenterna fick även möjlighet att tänka över svarsalternativen och söka fakta om det skulle behövas (Ejlertsson, 2005).

För att utforma en strukturerad enkät samt ett korrekt följebrev följdes Ejlertssons (2005) principer och guider. Enkäten hölls kort med endast 9 frågor för att den ej skulle vara för tidskrävande samt för att rymmas på två A4 sidor och därmed inte se för lång ut. De första två frågorna efterfrågade kommun- och länstillhörighet, till de följande sju frågorna fanns färdiga svarsalternativ för att underlätta för respondenterna. Enkätens svarsalternativ och intervall granskades för att inget alternativ skulle saknas. Utöver dessa frågor fanns även två öppna kommentarsfält, ett för eventuell kommentar till frågan om blankettkrav samt ett för övriga bidrag och kommentarer, se bilaga 1.

Följebrevet klargjorde enkätens syfte, presenterade instruktioner samt information om konfidentialiteten, se bilaga 2. När enkäten var färdigställd testades den på några kurskamrater för feedback. Efter detta gjordes några mindre justeringar innan den slutligen skickades ut till urvalsgruppen. För att nå ut till urvalet på ca 290 personer skickades enkäten ut med e-mail via en studentmail som tilldelats vid utbildningsstart. Enkäten fanns både med i mailet samt i en bifogad Word-fil, för att möjliggöra flera svarsmetoder. Respondenterna fick totalt 15 dagars svarstid med två påminnelser för att minska bortfallet. Totalt inkom 184 besvarade enkäter vilket ger en svarsfrekvens på 63,4 procent.

Databearbetning och analys

I statistikprogrammet SPSS skapade vi en enkätmall som vi senare förde in alla insamlade enkäter i. Svarsalternativen omkodades till siffror, exempelvis fick det översta svarsalternativet koden 1, det andra alternativet koden 2, och så vidare. Frågor som saknade svar, eller där fler än ett alternativ var markerade analyserades inte, utan fördes istället in som missing value. Även svarsalternativet "ingen uppfattning" fördes in som missing value då det inte gav oss någon information samt att det skulle manipulera medelvärdet vid analys.

Insamlad data delades in i olika skalor utifrån vilken information datan innehöll. Enligt Ejlertsson (2005) är nominalskalan neutral och delar in data som inte kan rangordnas. Denna användes därför för frågorna rörande län, kommun och blankettkrav. I ordinalskalan kan svaren rangordnas efter vad som är bättre och sämre, men skillnadens storlek visas inte. Ordinalskalan användes därmed

vid mätning av attityder samt gällande huvudkomponenten. Både nominalskalan och ordinalskalan tillhör gruppen kvalitativa, icke-numeriska skalor. Utöver dessa har även intervallskalan använts. Den visar variabler som både rangordnas och visar skillnadernas storlek. Skalan inkluderar inte någon nollpunkt och kan därför inte visa någon kvot mellan variablerna. Intervallskalan används vid frågorna som berör serveringsfrekvenserna (Ejlertsson, 2005).

I och med att vi utgick från en induktiv ansats har vi inte använt en nollhypotes och en mothypotes vid analyseringen av resultatet. De svar som registrerats som missing value exkluderades vid analysen. Den insamlade informationen presenterades i olika figurer, såsom stapeldiagram och cirkeldiagram. Dessa gav en tydlig bild över hur många respondenter som svarat för varje svarsalternativ. Det togs ut total statistik för samtliga kommuner för att få fram ett genomsnitt för hela landet. Utöver detta togs även medelvärden ut för varje län, för att kunna jämföra resultaten geografiskt.

Etiska överväganden

För att studien skulle vara etiskt korrekt användes Vetenskapsrådets forskningsetiska principer som grund. Dessa principer som Ejlertsson (2005) visar innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innehåller krav på att respondenterna skall informeras om undersökningen, undersökningens syfte, samt att deltagandet är frivilligt, vilket stod beskrivet i följebrevet, se bilaga 2. Samtyckeskravet innebär att respondenten själv kan bestämma över sin medverkan (Ejlertsson, 2005). I detta fall ges samtycke genom att returnera enkäten ifylld.

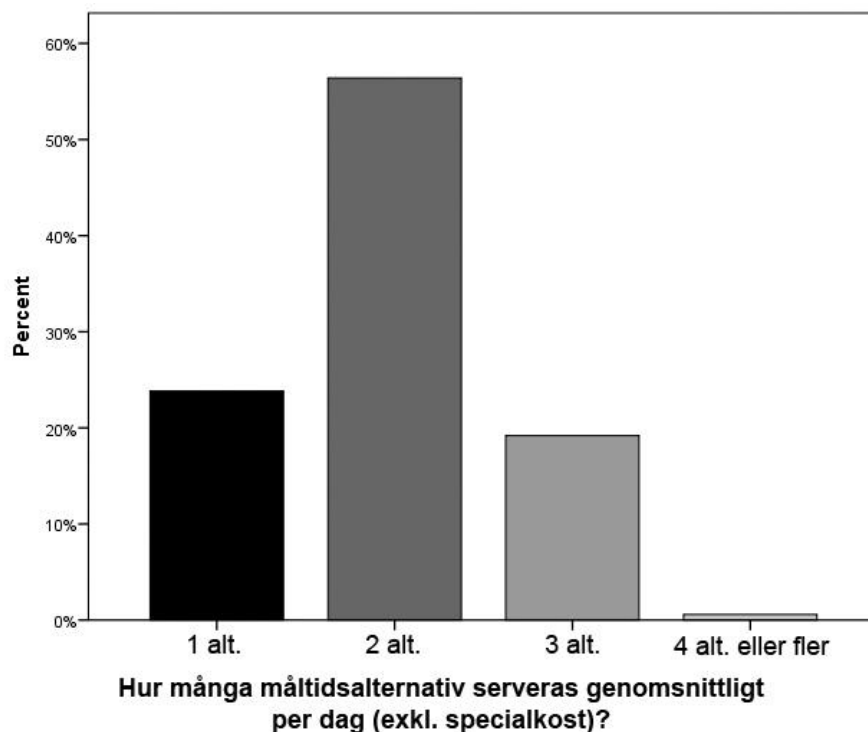
Konfidentialitetskravet innebär att respondenterna skall vara så anonyma som möjligt, samt att alla personuppgifter skall vara oåtkomliga för utomstående (Ejlertsson, 2005). I enkäterna efterfrågades endast kommun och län från respondenterna. Respondenterna svarade endast för sina verksamheter och uppgav ingen personlig information. Ingen respondent var heller personligt identifierbar för utomstående och uppgifterna om kommun och län användes endast för att kunna se regionala skillnader i statistiken. I resultatet kan inte heller enskilda kommuners uppgifter utläsas. Slutligen förklarar Ejlertsson (2005) att nyttjandekravet innebär att uppgifter om enskilda personer endast får användas för det ändamål enkäten avser och inte i något annat sammanhang. Detta uppfylldes då ingen personlig information samlades in och dessutom användes enkäterna som det var avsedda, samt förvarades oåtkomligt för utomstående.

Resultat

Resultatet behandlar studiens frågeställningar, vilka berör hur utbudet av vegetarisk mat i landets kommunala grundskolor ser ut, vilka attityder respondenterna upplever från kökspersonal och elever, samt vilka regionala skillnader som förekommer. Resultatet baseras på en enkät som skickades ut till cirka 290 beslutsfattare inom skolmåltid. Av dessa inkom totalt 184 besvarade enkäter, vilket innebär ett 63,4 procentigt deltagande.

Serveringsfrekvens

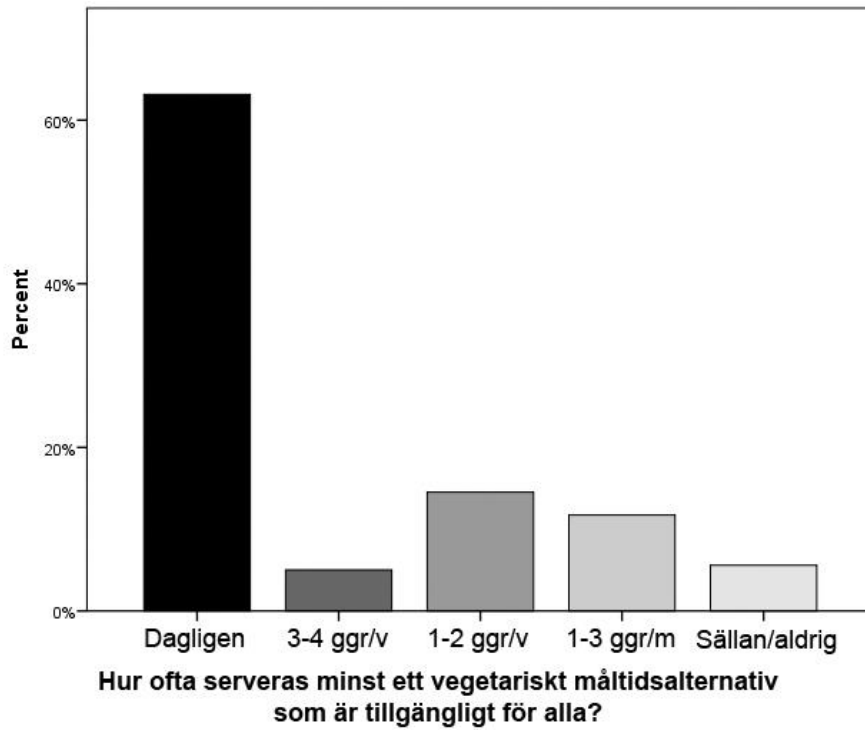
För att få en bättre bild av elevernas valfrihet gällande skolmaten undersöktes antalet måltidsalternativ som serveras per dag i skolan. Dessa måltidsalternativ exkluderar specialkost (såsom bland annat allergier) och innefattar hur många rätter eleverna har att välja på varje dag. 56,4 procent av kommunernas representanter uppger att de serverar två rätter per dag i sina skolor. Ett och tre alternativ är också vanligt förekommande, se figur 1. Endast en representant säger sig servera fyra eller fler alternativ per dag. Totalt serverar 76,2 procent av de responderande kommunerna minst två måltidsalternativ per dag i sina skolor.

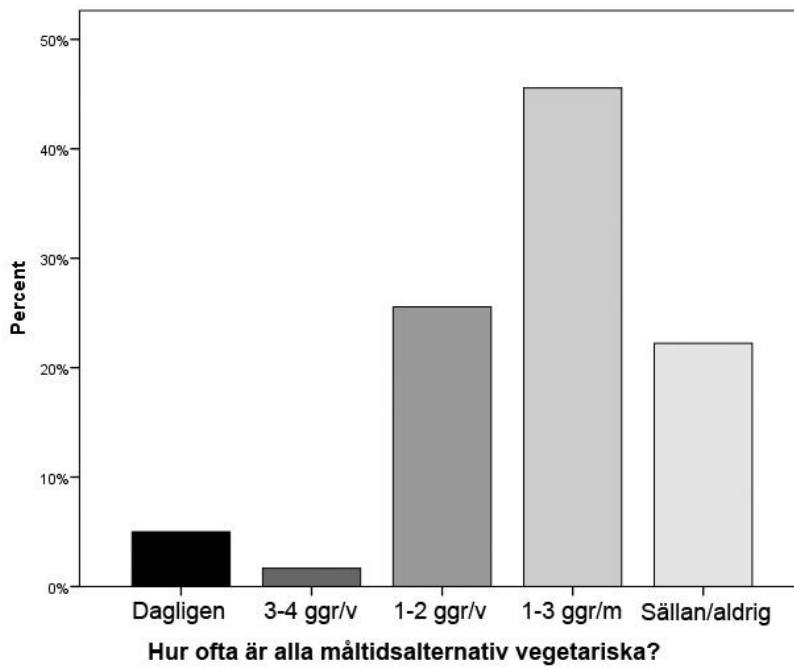
Figur 1. Antal måltidsalternativ per dag.

Utifrån denna information framgår hur många alternativ som erbjuds i skolorna, men inte vad de består av. Nästa fråga berör därav serveringsfrekvensen av minst ett vegetariskt måltidsalternativ som är tillgängligt för alla. Majoriteten, 62,8 procent av kommunernas representanter, uppger att de serverar minst ett vegetariskt måltidsalternativ som alla får ta av dagligen (se figur 2). 1-2 gånger i veckan och 1-3 gånger i månaden är också vanligt förekommande. Medelvärde för alla Sveriges kommuner landar på 3-4 gånger i veckan, trots att det alternativet inte tillhör de vanligaste, se figur 2. Under övriga kommentarer och bidrag har flertalet respondenter förtydligat att de serverar ett vegetariskt alternativ för alla på högstadiet, men inte i låg- och mellanstadiet.

På frågan om hur ofta alla måltidsalternativ är vegetariska uppger 45,9 procent av kommunernas representanter att det sker cirka 1-3 gånger i månaden. Det är också vanligt att alla måltidsalternativ är vegetariska 1-2 gånger i veckan och sällan eller aldrig, se figur 3. Nio respondenter, alltså 5 procent, uppger att de endast serverar vegetariska måltider dagligen.

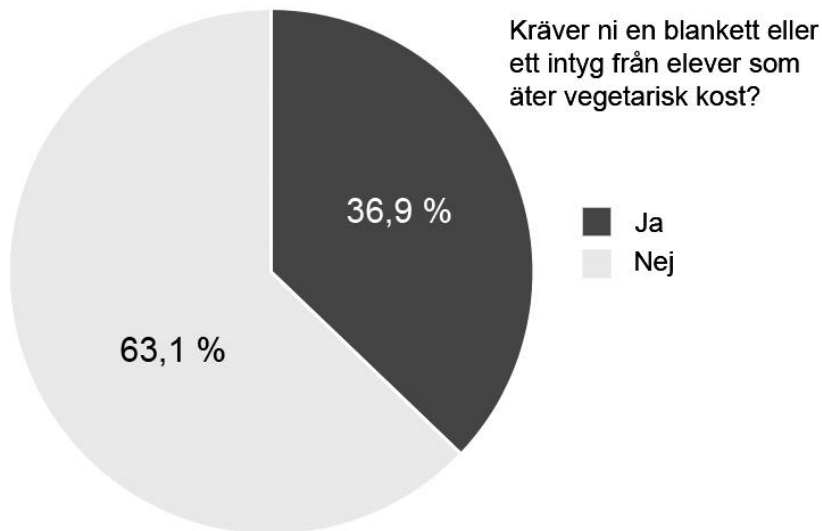
Figur 2. Servering av minst ett vegetariskt alternativ.

Figur 3. Servering av endast vegetariska alternativ.

Blankett för vegetarisk kost

I majoriteten av kommunerna krävs ingen blankett för att få äta vegetarisk kost i skolan, se figur 4. Endast 36,9 procent av kommunerna kräver någon form av blankett eller intyg för att eleverna skall få äta vegetarisk skolmat.

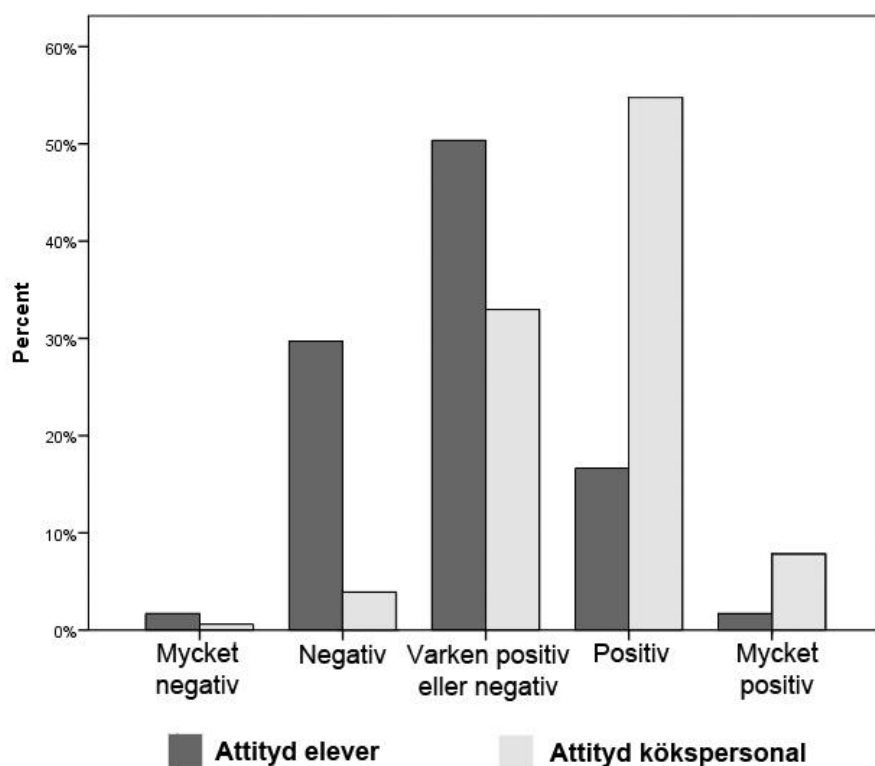

Figur 4. Blankett.

Ungefär en tredjedel av respondenterna har kommenterat frågan om huruvida de kräver en blankett eller ett intyg från elever som vill äta vegetarisk kost i skolan. Kommentarererna och åsikterna är spridda. Vissa kommuner behandlar alla rätter på samma sätt och inte gör någon skillnad på om de innehåller kött eller inte. Andra kommuner hanterar den vegetariska maten som specialkost och kräver intyg som skall godkännas av skolsköterskan. Gemensamt för många kommuner är dock att de samlar in blanketter för de yngre eleverna, men inte för högstadiet. Det finns även flera kommuner som samlar in blanketter eller intyg för att kunna beräkna tillagningsmängd och utflyktsmat.

Attityder till vegetariskt i skolan

Många av respondenterna, 50,6 procent, upplever att eleverna i sina skolor varken är positiva eller negativa till vegetarisk mat. 29,5 procent upplever att eleverna är negativa och 16,5 procent upplever att eleverna är positiva till den vegetariska skolmaten. Endast några enstaka respondenter upplever att eleverna är mycket positiva eller mycket negativa, se figur 5. Attityden hos kökspersonalen upplevs positivare än hos eleverna, se figur 5. Majoriteten av kökspersonalen, 54,7 procent, har en positiv inställning till vegetarisk mat i skolan. En stor del, 33 procent, upplever kökspersonalen som varken positiv eller negativ. Till skillnad från eleverna upplever flera respondenter att personalen är mycket positiv och endast enstaka respondenter upplever dem som negativa eller mycket negativa.

Figur 5. Elevers och kökspersonalens attityd till vegetarisk skolmat.

Under övriga kommentarer och bidrag har flera respondenter nämnt att de upplever föräldrarna som mest negativa, medan enstaka respondenter upplever föräldrarna som mest positiva. De betonar också att man inte bör titulera rätterna som vegetariska, då eleverna i så fall inte vågar prova rätterna. Förslag är istället att döpa rätterna efter innehåll för att undvika för att undvika känslan av specialkost. En vanligt förekommande åsikt är också att det är svårt att hitta bra recept som uppskattas av eleverna. Det finns populära vegetariska rätter såsom pastarätter, soppa, pannkakor och potatisbullar. Rätter med bönor och linser, samt gryträtter upplevs ofta som svårare.

Regionala skillnader

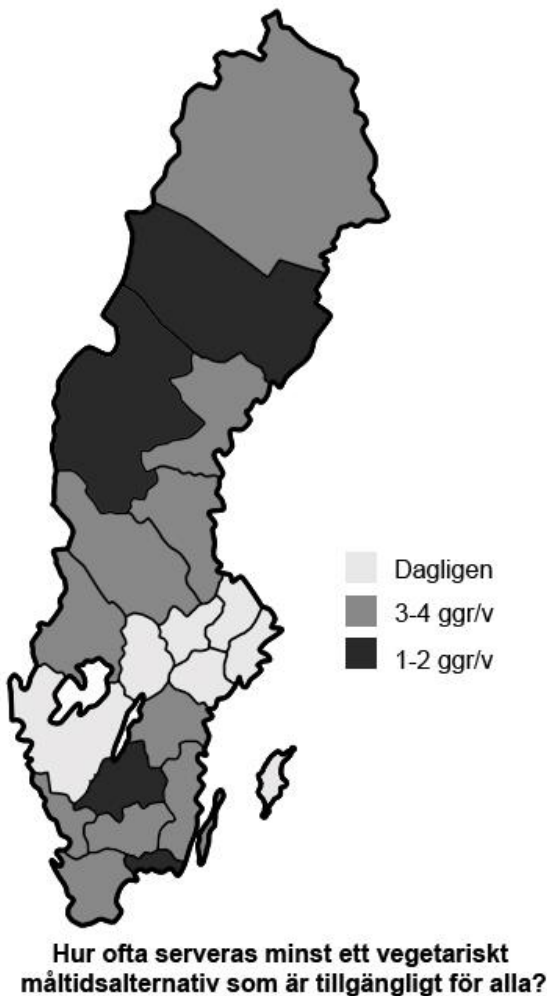
Vid en jämförelse mellan länen, baserat på svaren från länen respondenter, syns vissa geografiska skillnader. Gotlands län är det enda län med svar från endast en respondent, detta eftersom där endast finns en kommun i länet. I andra län har svar från flera inkommit beroende på antal kommuner i länet, och trots att deltagandet inte är hundra procentigt, så är fördelningen ganska jämn mellan länen. Alla län har inte hundra procentigt deltagande från sina kommuner, utan svarsfrekvensen varierar i viss mån. Eftersom länen storlek varierar baseras genomsnittet på mellan ett till 29 svar. Mindre län såsom Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland, Kronoberg, Södermanland, Uppsala och Västernorrland, som har mindre än tio kommuner i länet lämnade upp till sex svar från respektive län. De större länen såsom Skåne, Stockholm och Västra Götaland med 26 till 48 kommuner lämnade in svar från 18 till 29 respondenter.

Antalet måltidsalternativ per dag varierar mellan länen. Vid beräkning av ett medelvärde för varje län baserat på respondenterna uppgifter befinner sig Gotland lägst med endast ett måltidsalternativ per dag. De län som genomsnittligt serverar mellan ett och två måltidsalternativ per dag är Blekinge, Dalarna och Västerbotten. Majoriteten av de övriga länen ligger väldigt jämnt kring två måltidsalternativ per dag. Det finns dock vissa kommuner som serverar tre eller fler alternativ per dag, se figur 1.

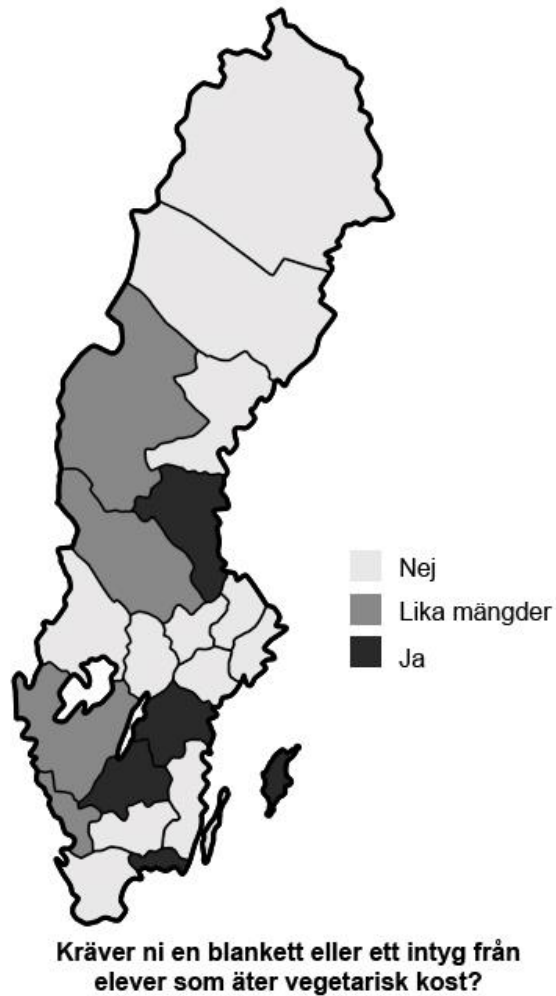
Figur 6 visar medelvärden för serveringsfrekvens av minst ett vegetariskt alternativ som alla elever får ta av, baserat på respondenternas uppgifter. En ljusgrå markering innebär att respondenterna i länet uppger att de har en hög serveringsfrekvens av vegetarisk kost tillgänglig för alla elever. Serveringsfrekvenserna i länen är fördelade mellan dagligen, 3-4 gånger i veckan och 1-2 gånger i veckan, vi vet dock att flera kommuner endast ligger på 1-3 gånger i månaden och sällan eller aldrig, se figur 2. Figur 6 visar också att Gotland, Södermanland, Uppsala, Örebro, Stockholm, Västmanland och Västra Götaland är de län som genomsnittligt serverar mest vegetarisk mat tillgängligt för alla elever. Blekinge, Jönköping, Jämtland och Västerbotten är de län som i genomsnitt serverar minst, baserat på respondenternas uppgifter.

Det finns även vissa regionala skillnader när det kommer till om kommunerna kräver blankett eller intyg för vegetarisk kost. Figur 7 är baserad på det vanligaste svaret från de olika länen respondenter. De län som markerats med ljusgrått har ett övervägande antal kommuner som inte kräver någon blankett eller intyg enligt sina respondenter. De län som markerats med mörkgrått har ett övervägande antal respondenter som uppgett att de kräver en blankett eller intyg. De mellanråmarkerade länen i figur 7 har ungefär lika många kommuner som kräver blankett eller intyg för vegetarisk skolmat som antalet kommuner som inte kräver det. Majoriteten av länen kräver inte någon blankett eller intyg från de elever som önskar äta vegetariskt. De länen där

övervägande antalet kommuner angett att de kräver blankett är Blekinge, Gotland, Jönköping, Östergötland och Gävleborg.

Figur 6. Serveringsfrekvens för vegetariskt, län.

Figur 7. Vanligaste svar för blankettkrav, län.

Om man lägger samman dessa regionala skillnader kan man se att länen omkring Stockholm (Stockholm, Uppsala, Södermanland, Västmanland och Örebro) både serverar vegetarisk kost tillgänglig för alla dagligen samt inte begär någon blankett eller något intyg från de elever som önskar äta vegetarisk kost. I analyserna av respondenternas upplevelser av elevernas och kökspersonalens attityd till vegetarisk mat ser vi inga större regionala skillnader. I båda frågorna är länens genomsnitt väldigt tätt följande och det ger därmed inget utmärkande resultat som beror på den geografiska placeringen.

Övriga bidrag

Enkäten avslutades med ett öppet kommentarsfält där respondenterna hade möjlighet att dela med sig av ytterligare information. 40 procent av respondenterna valde här att lämna en kommentar och tillsammans med kommentarerna kring blanketten lämnade hela 52 procent av respondenterna någon form av kommentar till enkäten. En del av dessa kommentarer har redan lyfts tillsammans med frågorna som de berör, men ytterligare kommentarer berör exempelvis att mer information behövs till elever, föräldrar, kökspersonal och pedagoger om varför man bör äta mer vegetariskt, samt att den vegetariska kosten också är näringsriktig. Förslag om mer implementering av skolmåltiden i klassrummet, samt utbildning av likväl pedagoger som elever och kökspersonal kopplat till både hälsa och miljö lyfts fram.

Många belyser att det är ett långsiktigt arbete att införa mer vegetarisk kost i skolan, samtidigt som det syns tydligt bland kommentarerna att många kommuner jobbar aktivt för detta. Vissa upplever utrymmet i köken och serveringarna som begränsande och efterfrågar därför större maskinparkering i köken för att kunna laga fler måltidsalternativ per dag och på så vis kunna erbjuda mer vegetarisk mat, tillgänglig för alla. Det framgår också tydligt bland kommentarerna att det finns flera eldsjälarna runt om i landet som brinner för utvecklingen av skolmaten, samt för införandet av mer vegetariska rätter.

Diskussion

Diskussionen är indelad i en metoddiskussion och en resultatdiskussion. Metoddiskussionen behandlar studiens design, urval, datainsamling, bortfall, datainmatning och källkritik, med fokus på studiens styrkor och svagheter, samt eventuella felkällor. Diskussion kring reliabilitet och validitet är inbakat under redan nämnda rubriker. Resultatdiskussionen diskuterar studiens resultat med fokus på utbud, inställning och regional skillnader i relation till tidigare forskning.

Metoddiskussion

Design

För att undersöka studiens syfte användes en tvärsnittsdesign. Fördelen med tvärsnittsdesignen är att man kan samla in mycket kvantitativ data vid en viss tidpunkt, vilket passade både studiens frågeställningar och tidsplan. För datainsamling valdes en enkät, eftersom den snabbt kunde ge all kvantitativ data som behövdes för kartläggningen. Enkäten gav oss också ett lättolkat svar då alla respondenter fått samma frågor och svarsalternativ. Utformningen av enkäten gjordes utifrån syftet. Enkäten bestod främst av frågor med svarsalternativ, detta för att skapa en enkel enkät som gav god översikt. Svarsalternativen täckte alla intervaller respondenterna kunde tänkas svara och här uppkom inga problem med att någons svar inte kunde markeras.

Nackdelarna med att göra en enkätundersökning är att man inte har någon möjlighet att ställa följdfrågor för att få mer utvecklade och detaljerade svar. För att kompensera detta innehöll enkäten även två öppna kommentarsfält. Dessa gav möjlighet till övriga kommentarer om enkätens utformning och innehåll, samt information som inte uttömdes vid de övriga svarsalternativen. Detta visade sig ge mycket värdefull information och bidrog starkt till förståelse för och tolkning av resultatet. I och med att det var ett öppet kommentarsfält så bidrog detta med väldigt spridd information som mer kan användas som en fingervisning än något generaliserbart. Vi har istället sett kommentarerna som exempel och en möjlig förklaring. Vissa saker är omnämnda av flertalet respondenter och vi har då dragit slutsatsen att dessa är mer relevanta för helheten.

Ett alternativ till kommentarsfälten hade varit en öppen fråga. Om alla respondenter hade ombetts svara på en öppen fråga hade svaren varit lättare att jämföra och dra slutsatser ifrån. Problemet var att det var svårt att fastställa en fråga som gav oss mycket information från alla respondenter. Därav valdes kommentarsfältet som en lösning, trots att information från många kommuner gick förlorad här. Kommentarererna väckte också nyfikenhet för mer kvalitativa frågor som kan undersökas i framtida studier.

Urval och datainsamling

Urvalet var ej manipulerat eller snedfördelat, eftersom en representant för varje kommun fick ta del av enkäten. Representanterna som är beslutsfattare inom skolmåltider vid varje kommun har olika titlar såsom kostchef, kostekonom, måltidsansvarig, koststrateg och liknande. Detta innebär att de inte arbetar identiskt med skolmåltiden och att närheten till köken varierar i viss mån. Denna skillnad kan främst visa sig vid frågorna gällande attityder där deras uppfattning har varierad verklighetsförankring och är därmed tillförlitligt i olika utsträckning. Vi finner dock att alla beslutsfattare bör ha god insyn i sin verksamhet genom rapportering underifrån, dels från personal, men också genom uppföljning av elevernas åsikter från exempelvis matråd.

För att nå ut till urvalet på 290 personer skickades enkäten ut via e-mail. E-mailadressen som användes var en studentmail som tilldelats vid utbildningsstart, då den troligtvis uppfattas seriösare än en privat e-mailadress. Enkäten fanns både med i mailet samt i en bifogad Word-fil, då vissa helst svarar i ett dokument, medan andra föredrar att svara direkt i mailet. Fördelarna med e-mailenkäter jämfört med postförsändelser är att utskicken sker snabbt och kostnadsfritt samt att svaren kan returneras inom kort tid. Detta ledde till en svarsfrekvens på 63,4 procent. Personlig utdelning hade varit väldigt tidskrävande och inte aktuellt då respondenterna är spridda över hela landet. Vid insamlingen av enkäter uppkom problem vid hantering av svaren. Ett problem som uppstod var att Gmailen vävde in svar från de olika respondenterna i samma mail, vilket gjorde dem svåra att hitta. Detta skall dock inte ha påverkat studiens resultat, utan bara försvårat bearbetningen. För att underlätta insamlingen hade en annan mail med smidigare sorteringsfunktioner föredragsvis använts om studien upprepats, men att använda mail är fortfarande metoden som föredras före vanliga brev.

Svarstiden förlängdes från 14 dagar och en påminnelse till 15 dagar och två påminnelser. Vi upplevde svarstiden som lagom lång och endast en enkät inkom efter det att sista svarsdatum passerat. Enkäten upplevdes också ha lagom omfattning och längd. Enkäten gick att fylla i på kort tid eftersom den enbart bestod av sju frågor med svarsalternativ samt ett öppet kommentarsfält. Även respondenterna vi testat enkäten på före utskick upplevde den som lagom lång.

Frågorna gav oss tillräckligt med information för att kunna analysera och dra slutsatser, samtidigt som kommentarsfältet gav oss fördjupad information. Valet av enkäter för datainsamling visade sig vara lämpligt och passande för denna studie vilket innebär god reliabilitet. Den har även god validitet och replikerbarhet då studiens enkätfrågor undersökte som avsågs granskas, resultaten var relevanta samt upprepningsbara genom ett utförligt metodavsnitt. Alla frågeställningarna besvarades i studien.

Bortfallsanalys

Under datainsamlingens gång uppkom en del bortfall på grund av olika faktorer. I och med ett deltagarbortfall på 36,6 procent kan svaren som inkommit vara från de personer som är mest engagerade i frågan om vegetarisk skolmat. Även kommentarerna i de öppna frågorna kan ha erhållits från de som är mest engagerade. Vid en bortfallsanalys framkom att i 17 av 21 län har svar från minst 50 procent av länets kommuner inkommit. Endast i länen Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten och Västmanland var deltagande frekvensen lägre. Från dessa län inkom mellan 30 till 43 procent av kommunernas svar. Då dessa län är spridda geografiskt och har som lägst tre av tio svarande har vi ändå valt att publicera dessa länens genomsnitt. Det är dock viktigt att ha med sig att dessa genomsnitt kan vara missvisande på grund av bortfallet. Inga svar inkom från Stockholms eller Göteborgs kommun, utan endast från mindre kommuner inom länen. Detta gjorde att vi inte kunde analysera hur storstäderna arbetade jämfört med övriga Sverige vilket annars vore intressant att undersöka. Den finns ingen bestämd regel om hur högt bortfallet får vara för att fortfarande ge ett tillförlitligt resultat (Stukat, 1993). Då inget tydligt samband identifierats från bortfallet, kan deltagandet ändå uppfattas som någorlunda tillförlitligt och generaliserbart.

I totalt 50 av de besvarade frågorna hade två svarsalternativ per fråga markerats, vilket ledde till att dessa 3,9 procenten matades in som missing value och kunde därmed inte användas. Bortfallet innebär att vissa frågor inte har lika många svar att basera sitt resultat på jämfört med antalet inkomna enkäter. Det skulle framgått tydligare att endast ett svarsalternativ fick markeras per fråga och det hade även varit fördelaktigt om dokumentet endast tillät att ett alternativ per fråga markerades.

Datainmatning

För inmatning i statistikprogrammet kodades alla svarsalternativ som siffror i den ordning som de följde i enkäten. På frågan om hur ofta alla måltidsalternativ som serverades var vegetariska svarade hela nio kommuner dagligen. Om det stämmer skulle det innebära att fem procent av de responderande kommunerna endast serverar vegetarisk skolmat, något vi är mycket kritiska till om detta stämmer. Vi befarar därför att dessa kommuner missförstått frågan och att den borde varit tydligare formulerad. Att frågan var otydlig uppkom tyvärr inte när vi testade enkäten. Missförståndet kan också ha uppkommit på grund av stress, då frågan innan denna var formulerad på liknande sätt.

Resultatdiskussion

Utbud

Begreppet flexitarian som berörs i bakgrunden syftar på att äta så mycket vegetariskt som möjligt, men utan att utesluta kött helt. Detta förknippas med valfrihet och är inte alls lika strikt som den vegetariska kosten. Att majoriteten av respondenterna uppger att det serveras minst ett vegetariskt alternativ som alla får ta av dagligen gör valfriheten mellan vegetariska och köttbaserade rätter stor. Det är också ungefär två tredjedelar av kommunerna som inte kräver någon blankett för att få äta vegetarisk mat i skolan. Detta kan bero på att över hälften av kommunernas representanter svarar att de serverar två olika måltidsalternativ per dag. Detta kan kopplas till Livsmedelsverkets (2013) rekommendationer om att servera två olika måltidsalternativ per dag varav med fördel en vegetarisk rätt som alla får ta av. Detta är troligtvis anledningen till varför många kommuner infört två måltidsalternativ per dag och då valt att låta ett av dem vara vegetariskt. På så vis kan de erbjuda alla elever vegetarisk mat, samtidigt som man underlättar hanteringen av blanketter för specialkost. Det innebär att eleverna har möjlighet att äta vegetarisk mat utan att avsäga sig rätten att välja de köttbaserade rätterna, samt själva kan välja hur ofta det vill äta vegetarisk mat i skolan. Detta är något som går helt i linje med de nya trenderna kring vegetariskt och flexiteriankosten.

En nackdel med att servera ett vegetariskt alternativ varje dag är att flera måltidsalternativ kan öka mängden svinn eftersom det kan vara svårt att beräkna exakt åtgång per rätt. Svinn är mycket dåligt miljömässigt, då resurser och energi förbrukas i onödan samt leder till onödiga kostnader. Fördelarna med att servera flera olika måltidsalternativ, samt att öka mängden vegetariskt måste därför ställas i relation till vilken möjlighet man har att begränsa mängden svinn. För ett kök som har svårt att uppskatta antalet portioner, exempelvis ett tillagningskök med utskick som inte har möjlighet att laga mer mat efter hand, kan flera måltidsalternativ därför vara mer belastande för miljön trots att ett av alternativen är vegetariska. Detta är viktigt att ha i åtanke när vegetarisk skolmat, miljö och antalet måltidsalternativ diskuteras. Andra orsaker till att det kan vara svårt att servera flera rätter är platsbrist i köken. Flera respondenter har kommenterat att de skulle behöva större maskinparker i köken och mer utrymme i serveringen för att kunna erbjuda fler alternativ.

Kommentarer gällande blankettkrav visade att blankett krävdes oftare i låg- och mellanstadiet än i högstadiet. Detta går lite emot Livsmedelsverket (2013) som talar för att ge barn goda måltidsvanor med hälsosam mat och några vegetariska rätter varje vecka. Det är dock förståeligt om man valt att införa mer vegetarisk skolmat för äldre elever först, då de ofta är mer måna om att få fatta egna beslut. Parinder (2012) beskriver ungdomars konsumtion och matval som ett sätt att skapa identitet och grupptillhörighet, vilket är något som utvecklas omkring elva till 16 års ålder. För att skapa bra matvanor tidigt skulle det dock vara fördelaktigt om barn redan från förskoleklass hade möjlighet att äta vegetariskt varje dag utan att behöva lämna in någon blankett för detta. Barn och ungdomar som redan i yngre åldersgrupper introducerats till vegetariska rätter är troligtvis också mer benägna att välja dessa i framtiden.

Barn och ungdomar som vill äta vegetariskt i skolan gör antingen det genom att endast välja bort köttet eller genom att ta av det vegetariska alternativet och därmed i vissa fall lämna in blankett för detta. Om endast köttet utesluts från måltiden, utan att ersättas med en likvärdig vegetabilisk källa som i studien av Larssons et al. (2001), blir måltiden inte näringsriktig (Abrahamsson, 2013). För att minska denna risk kan det vara fördelaktigt att servera ett vegetariskt alternativ som är tillgängligt för alla.

Inställning

Vid en jämförelse mellan kökspersonalens attityd och elevernas attityd framkom att kökspersonalen generellt var positivare än eleverna. Denna information kan dock vara missvisande beroende på att det är beslutsfattarens uppfattning som anges. Det är också svårt att säga om personalens attityd har någon påverkan på eleverna, man får dock inte glömma bort att vuxna och personal är stora förebilder för barn och ungdomar. Att personalen är positiv är också viktigt för utvecklingen. Dels för att komma ifrån den negativa sociala konstruktionen, där kökspersonalen beskrivs som sura mattanter (Persson Osowski et al., 2010), men också för att positiv personal är mer förändringsbenägen (Johansson & Heide, 2008).

Johansson och Heide (2008) menar även att information och kommunikation är nyckeln till en lyckad förändring. Åtta av respondenterna lyfte fram att föräldrar, elever och lärare behövde mer information om fördelarna med vegetarisk mat. Behovet av utbildning och information bekräftas också i studien av Prell (2010) som visar att barn som får information om maten samt får arbeta med livsmedlet även hellre äter av det under skollunchen. Tio av respondenterna ville också tillägga att de vegetariska rätterna är populära så länge de beskrivs med namn och innehåll men ordet "vegetariskt" utesluts. Inställningen påverkas också av våra matvanor. Om konsumtionen av vegetariska måltider ökar i hemmen normaliseras dessa vilket sannolikt leder till ökad acceptans i skolan. SIFO:s undersökning (ViktVäktarna, 2015) visar att mängden vegetarisk mat som serveras i hemmen har ökat under de senaste åren, vilket bådär gott för framtida generationer.

Regionala skillnader

Enkätsvaren visade att det skiljer sig en hel del mellan olika kommuner när det gäller serveringen av vegetarisk kost. Om man tänker på hur köttkonsumtionen varierat geografiskt tidigare kan man misstänka att det fortfarande kan förekomma ett geografiskt mönster för serveringen av vegetarisk skolmat. Om man endast ser till serveringsfrekvensen kan vissa mönster kopplade till norra Sverige samt glesbygd och tätort, vilket kan bekräfta ett spår av de tidigare regionala skillnaderna för köttkonsumtion (Baltzer & Melinder, 2004). Man får dock inte glömma att genomsnittet inte skiljer sig avsevärt, det finns exempelvis inget län som genomsnittligt serverar vegetarisk kost 1-3 gånger per månaden eller mer sällan, vilket visar på den utjämning som riksmaten (Livsmedelsverket, 2012) kunde kartlägga. Några svar från respondenterna i Göteborgs kommun och Stockholms kommun inkom som tidigare nämnt aldrig, vilket försvårar jämförelsen mellan storstadskommuner mot genomsnittet.

Slutsatsen och implikationer

Vår slutsats är att det finns en övervägande stor valfrihet när det kommer till skolluncher i Sveriges kommunala grundskolor. Över två tredjedelar av respondenterna serverar två eller fler lunchalternativ varje dag. Mer än 60 procent av de responderande kommunerna säger sig servera minst ett vegetariskt alternativ som alla får ta av dagligen och ungefär lika många har inte något krav på att blankett eller intyg skall lämnas för att få ta av det vegetariska alternativet. Med avseende på hälsa, miljö, etik och ekonomi är detta ett mycket positivt resultat. Studien bekräftar också personalens påverkan, då en positiv personal förknippas med positivare elever. Förutom detta framgår det tydligt i kommentarerna att många av kommunerna arbetar aktivt med att utveckla serveringen av vegetariska rätter i skolan, vilket är mycket hoppfullt för framtiden.

För framtida studier föreslås en kvalitativ undersökning med beslutsfattare inom skolmåltiden, med fokus på deras upplevelser kring vegetarisk skolmat. Det hade varit intressant att gå in djupare på deras egen inställning och vilken problematik de upplever kring serveringen av vegetarisk skolmat. Vi efterfrågar även fler studier kring inställningen hos elever när det kommer till vegetarisk skolmat. Vilken typ av vegetariska rätter uppskattar de, vad är det som påverkar deras inställning och hur implementeras den vegetariska kosten på bästa sätt? Även ett utbildningsmaterial kring vegetarisk kost avsett för föräldrar, elever och lärare hade varit fördelaktigt att utveckla. Detta skulle kunna hjälpa många beslutsfattare runt om i landet som upplever en stor okunskap hos sina elever.

Slutligen är detta arbete en nutidsanalys för serveringen av vegetariska rätter inom skolmåltider i Sverige. Studien kan användas av beslutsfattare för jämförelse med andra kommuner, vilket vi tror kan vara viktigt för utvecklingen. Vi tror att studien både skall kunna motivera till vidareutveckling, samt ses som ett kvitto på det hårda arbetet många av våra beslutsfattare redan lagt ned för att komma dit vi är idag. Denna kartläggning kan också användas som en referens för framtida undersökningar, då det finns en möjlighet att återupprepa samma kartläggning i framtiden och undersöka eventuell vidareutveckling.

Referenser

Abrahamsson, L., Andersson, A., & Nilsson, G. (2013). *Näringslära för högskolan*. Stockholm: Liber.

Ask, S., & Strindlund, Å. (2014). Vegetarisk mat är bra – även för små barn. *Läkartidningen* 111(11) 468-472.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Baltzer, M., & Melinder, K. (2004). *Regionala matvanor och kostrelaterade dödsorsaker: Hur traditioner påverkar matvanor och kostrelaterade sjukdomar*. (Statens folkhälsoinstitut 2004:12) Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.

CNN. (2013). *New York school goes all-vegetarian*. Hämtad 2015-04-29, från <http://edition.cnn.com/2013/05/02/health/new-york-vegetarian-school/>

Corpet, E. D. (2011). Red meat and colon cancer: Should we become vegetarians, or can we make meat safer? *Meat Science*, 89(3), 310-316. doi:10.1016/j.meatsci.2011.04.009

Craig, W. J. (2009). Health effects of vegan diets. *American Journal of Clinical Nutrition* 89(5), 1627-1633. doi: 10.3945/ajcn.2009.26736N

Delfi marknadspartner. (2014). *Delfi foodserviceguide 2014*. Stockholm: Delfi MarknadsPartner AB.

Djurens rätt. (2015). *Vanliga frågor och svar (FAQ)*. Hämtad 2015-04-13, från <http://www.djurensratt.se/vanliga-fragor>

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken - En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Göteborgs Stad. (2014). *Miljömåltider*. Hämtad 2015-04-30, från http://goteborg.se/wps/portal/invanare/miljo/det-gor-goteborgs-stad/goda-exempel-pa-miljoarbete/miljomaltider!/ut/p/z1/hY5NCsIwFITP4gXy3kvakG0qIrrwZyGm2UgrMQbaRtpi0NMbDyDObviGjwELBuzQPINv5hCHpsu9tvJyIjyqijSq_YpQL4vdgRPnayQ4_xvYjPFHNMIWbGh7lq49QyaIZCkJBXJVFiLbK6jnV5Gq9H2ih1YoD3Z0Nze6kd3jNINJKTEfo-8cmxw8evPeTHrxAfVLaoo!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Johansson, C., & Heide, M. (red.). (2008). *Kommunikation i förändringsprocesser*. Stockholm: Liber.

Jordbruksverket. (2014). *Livsmedelskonsumtion och näringsinnehåll*. Hämtad 2015-03-31, från http://www.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/Amnesomraden/Statistik,%20fakta/Livsmedel/JO44SM1401/JO44SM1401/JO44SM1401_kommentarer.html

de Keyzer, W., van Caneghem, S., M. Heath, A-L., Vanaelst, B., Verschraegen, M., De Henauw, S. & Huybrechts, I. (2012). Nutritional quality and acceptability of a weekly vegetarian lunch in primary-school canteens in Ghent, Belgium: 'Thursday Veggie Day'. *Public Health Nutrition* 15(12), 2326-2330. doi: 10.1017/S1368980012000870

Lantmännen. (2015). *Skolmatens historia*. Hämtad 2015-04-16, från <http://lantmannen.se/aktiviteter/skolmatsgastro/skolmatens-historia/>

Larsson, C. L., Klock, K. S., Åström, A. N., Haugejorden, O., Johansson, G. (2001). Food habits of young swedish and norwegian vegetarians and omnivores. *Public Health Nutrition* 4(5), 1005-1014. doi:10.1079/PHN2001167

Le, L.T., & Sabaté, J. (2014). Beyond meatless, the health effects of vegan diets: findings from the Adventist cohorts. *Nutrients*, 6(6), 2131-2147. doi: 10.3390/nu6062131

Livsmedelsverket. (2012). *Riksmaten – vuxna 2010–11: Livsmedels- och näringsintag bland vuxna i Sverige*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket. (2013). *Bra mat i skolan*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket. (2015a). *Vegetarisk mat till barn*. Hämtad 2015-03-30, från <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/barn-och-ungdomar/vegetarisk-mat-till-barn/>

Livsmedelsverket. (2015b). *Vegetarisk mat*. Hämtad 2015-03-30, från <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/vegetarisk-mat-for-vuxna/>

Livsmedelsverket. (2015c). *Kött och chark*. Hämtad 2015-03-31, från <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/kott-och-chark/>

Livsmedelsverket. (2015d). *Barn 2-18 år*. Hämtad 2015-04-10, från <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/barn-och-ungdomar/barn-2-18-ar/>

- Lundmark, B. (2002). *Kvalitet som utsaga och praktik - kvalitetsaspekter med fokus på skolmåltiden i Sverige* (Licentiatuppsats). Uppsala: Universitetstryckeriet
- Löfgren, E., & Kihlberg, J. (2014, september). Fler svenskar äter vegetariskt. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2015-04-13, från <http://www.dn.se/ekonomi/fler-svenskar-ater-vegetariskt/>
- Mangels, R., & Driggers, J. (2012). The Youngest Vegetarians - Vegetarian Infants and Toddlers. *ICAN: Infant, Child, & Adolescent Nutrition*, 4(1) 8-20. doi: 10.1177/1941406411428962
- Micha, R., Wallace, S. K., & Mozaffarian, D. (2010). Red and processed meat consumption and risk of incident coronary heart disease, stroke, and diabetes mellitus: a systematic review and meta-analysis. *Circulation*, 121(21), 2271-2283. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.109.924977
- Parinder, A. (2012). *Ungdomars matval: erfarenheter, visioner och miljöargument i eget hushåll*. (Doktorsavhandling) Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis. Hämtad 2015-05-07 från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29038/3/gupea_2077_29038_3.pdf
- Persson Osowski, C. (2012). *The Swedish School Meal as a Public Meal: Collective Thinking, Actions and Meal Patterns*. (Doktorsavhandling, Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences, 1652-9030, 80). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A544062&dswid=4352>
- Persson Osowski, C., Göranson, H., & Fjellström, C. (2010). Perceptions and memories of the free school meal in Sweden. *Food, Culture and Society, An International Journal of Multidisciplinary Research*, 13(4), 555-572. doi:10.2752/175174410X12777254289420
- Pham, N. M., Mizoue, T., Tanaka, K., Tsuji, I., Tamakoshi, A., Matsuo, K... Sasazuki, S. (2014). Meat consumption and colorectal cancer risk: an evaluation based on a systematic review of epidemiologic evidence among the Japanese population. *Japanese Journal of Clinical Oncology*, 44(7), 641-650. doi:10.1093/jjco/hyu061
- Pilis, W., Stec, K., Zych, M., & Pilis, A. (2014). Health benefits and risk associated with adopting a vegetarian diet. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 65(1), 9-14.
- Prell, H. (2010). *Promoting dietary change: Intervening in school and recognizing health messages in commercials* (Doctoral thesis, Gothenburg Studies in Educational Sciences, 290). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22129/3/gupea_2077_22129_3.pdf

Rohrmann, S., Overvad, K., Bueno-de-Mesquita, H. B., Jakobsen, M. U., Egeberg, R., Tjønneland, A... Linseisen, J. (2013). Meat consumption and mortality: results from the European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition. *BMC Medicine*, 11(1), 63-63. doi:10.1186/1741-7015-11-63

Scarborough, P., Appleby, P. N., Mizdrak, A., Briggs, A. D. M., Travis, R. C., Bradbury, K. E., & Key, T. J. (2014). Dietary greenhouse gas emissions of meat-eaters, fish-eaters, vegetarians and vegans in the UK. *Climatic Change*, 125(2), 179-192. doi:10.1007/s10584-014-1169-1

SIK The Swedish institute for food and biotechnology. (2009). *Greenhouse gas emissions from Swedish production of meat, milk and eggs 1990 and 2005*. Göteborg: SIK

Skolinspektionen. (2014). *Skolmåltiden*. Hämtad 2015-04-02, från <http://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Skolmaltiden/>

SkolmatSverige. (2013). *SkolmatSveriges kartläggning av skolmåltidens kvalitet Läsåret 2012/13*. Hämtad 2015-04-28, från http://www.skolmatsverige.se/sites/skolmatsverige.se/files/skolmatsveriges_kartlaggning_2013.pdf

SkolmatSverige. (u.å.). *Skolans ansvar*. Hämtad 2015-04-02, från <http://www.skolmatsverige.se/skolans-ansvar>

Skolverket. (2014). *Mat i skolan*. Hämtad 2015-04-02, från <http://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/mat-i-skolan-1.185012>

Stukát, S. (1993). *Statistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

ViktVaktarna. (2015). *Nästan varannan svensk är "flexitarian"*. Hämtad 2015-04-29, från https://www.viktvaktarna.se/images/1053/dynamic/GCMSImages/COOPS_1418News_Nstanvarannansvenskrflexitarian_20150102.pdf

Vårdguiden. (2014). *Vegetarisk mat*. Hämtad 2015-04-27, från <http://www.1177.se/Vastra-Gotaland/Tema/Halsa/Mat-och-naring/Vegetarisk-mat/Vegetarisk-mat1/>

Enkät om vegetarisk skolmat

Denna enkät gäller endast skollunchen som serveras i er kommun. Definitionen av vegetarisk kost är i detta fall lakto-ovo-vegetariskt d.v.s. får innehålla både ägg och mjölkprodukter. Några exempel på vegetarisk mat kan vara pannkakor, bönbiffar och tomatsoppa.

Vi tackar så hjärtligt för er medverkan!

Kommun: [Skriv din kommun]

Län: [Skriv ditt län]

1. Hur många måltidsalternativ serveras genomsnittligt per dag (exkl. specialkost)?

- 1st
- 2st
- 3st
- 4st eller fler

2. Hur ofta serveras minst ett vegetariskt måltidsalternativ som är tillgängligt för alla?

- Dagligen
- 3-4 gånger i veckan
- 1-2 gånger i veckan
- 1-3 gånger i månaden
- Sällan/aldrig

3. Hur ofta är alla måltidsalternativ vegetariska?

- Dagligen
- 3-4 gånger i veckan
- 1-2 gånger i veckan
- 1-3 gånger i månaden
- Sällan/aldrig

4. Kräver ni en blankett eller ett intyg från elever som äter vegetarisk kost?

- Ja
- Nej

[Här kan du lämna en kommentar.]

5. Huvudkomponenten i den vegetariska maten är:

- 1 – Alltid hel-/halvfabrikat
- 2 – Oftast hel-/halvfabrikat
- 3 – Lika mängder hel-/halvfabrikat och lagad från grunden
- 4 – Oftast lagad från grunden
- 5 – Alltid lagad från grunden

6. Hur upplever du attityden till vegetarisk skolmat bland elever?

- 1 – Mycket negativ
- 2 – Negativ
- 3 – Varken positiv eller negativ
- 4 – Positiv
- 5 – Mycket positiv
- Ingen uppfattning

7. Hur upplever du attityden till vegetarisk skolmat bland kökspersonal?

- 1 – Mycket negativ
- 2 – Negativ
- 3 – Varken positiv eller negativ
- 4 – Positiv
- 5 – Mycket positiv
- Ingen uppfattning

8. Övriga tankar och bidrag:

[Om du har något övrigt att tillägga kan du skriva det här.]

Göteborg, april 2015

Till dig som beslutsfattare inom måltidssektorn!

Studier visar att våra matvanor som barn och unga har stor påverkan på våra framtida matvanor. Det finns sedan tidigare mycket forskning som pekar på fördelarna med att äta vegetarisk kost, både gällande hälsa, miljö och hållbar utveckling. Det vore dock önskvärt med mer information om hur olika kommuner agerar i frågan.

Som blivande kostekonomier vid Göteborgs Universitet har vi därför valt att skriva ett kandidatarbete baserat på en kartläggning över den vegetariska skolmaten. Studien är tänkt som ett hjälpande underlag för beslutsfattare inom måltidssektorn, då det ger en bra överblick över i vilken utsträckning vegetarisk mat serveras i skolorna. Därför skickar vi ut en kort enkät till dig och ca 290 beslutsfattare inom skolmåltid.

Ditt deltagande i undersökningen är naturligtvis frivilligt, men ditt svar är mycket värdefullt för oss och undersökningen. Enkäten består av 8 korta frågor med enkla svarsalternativ och ligger bifogad med detta e-mail. Antingen laddar du ned enkäten, fyll i och spara om den och skicka sedan tillbaka den ifyllda enkäten till denna e-mailadress, eller så fyller du i enkäten direkt i e-målet och skickar tillbaka det. Vi uppskattar att få din ifyllda enkät så fort som möjligt och helst inom en vecka, efter detta kommer vi att skicka ut påminnelser.

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt!

I enkäten ber vi er uppge kommun och län, i övrigt behandlas all information konfidentiellt och svaren kommer inte att kunna kopplas till dig som person. De insamlade uppgifterna kommer endast att användas i statistiskt syfte.

Om du har några problem att besvara frågorna eller har synpunkter på enkäten, kontakta oss då gärna via denna e-mailadress och lämna telefonnummer om ni önskar att vi ringer upp.

Hoppas att du har möjlighet att besvara våra frågor och därmed hjälpa oss med kartläggningen av vegetarisk skolmat. Om du vill ta del av den färdigställda studien, meddela detta i samband med att du returnerar enkäten.

Tack på förhand för din medverkan!

Cecilia Eriksson och Emelie Molin